

Pohlednice proti sufražetám, Anglie cca. 1900

Metodika XIII.

Znepokojivý gender,
nebezpečný feminismus,
konstruovaná maskulinita

Perspektiva pohlaví, její společenský význam a dopad na vědeckou práci

III.
Chcete takové ženy?
Vývoj feminismu

Jedna z neaktivnějších odpůrkyň rovnoprávnosti v Americe, Phyllis Schlafly, 1972

- **Četba pramene: Christine de Pizan (1364 – 1430),**
- proveďte analýzu pramene: Kdo je Christine de Pizan? Z jakého díla je text vybrán? (Význam díla?) O čem pojednává?

Úkoly (8.10.)

- **Četba textu: Mary Beard, The public voice of women, p. 3-45**
- kdo je Mary Beard? Čím se zabývá?
- Proveďte textovou analýzu: O čem to je? Jak vypadá argumentační struktura? Co se vám líbí, co méně?
- **Četba pramene – kontrastního textu: Vlastimil Vondruška, kap. Rovnoprávnost (Breviář pozitivní anarchie, 2016)**
- Kdo je Vlastimil Vondruška? Jakou pozici zastává?
- Analyzujte jeho ‚argumentaci‘
- **Najděte příklad argumentace proti změně genderového řádu (genderových rolí):**
- Jakým způsobem je prezentován veřejnosti? Kdo ho podporuje?
- Kterého tématu se dotýká a proč (které mocenské vztahy z nim stojí?)? Jak vypadá argumentace podporovatelů?
připravte si k vlastnímu příkladu krátkou ústní prezentaci (3-5 min.)

Chcete takové ženy?
Plakát ke kantonálnímu
hlasování o volebním
právu žen v Basileji,
1920.

I. Christine de Pizan (1364-1430)

- Spisovatelka a filozofka benátského původu, která psala svá díla ve francouzštině; je považována za jednu z prvních autorek, která se dokázala uživit svými díly
- Jedna z nejznámějších „femme de lettres“ středověku, proto-feministka

Biografie:

- Jako čtyřletá přichází na francouzský královský dvůr v Paříži; její otec je osobním lékařem a astrologem francouzského krále Karla V.
- Získává na ženu nadprůměrné vzdělání v latině, geometrii a aritmetice, které doplňuje rozsáhlou četbou světské a antické literatury, a též teologických děl v latině a francouzštině
- 1380: v 15 letech se provdá za 24letého královského notáře Étienne de Castel (nižší šlechtic z Pikardie); manželství je šťastné až do jeho smrti v roce 1387 (epidemie)
- Od roku 1387: vdova a matka tří dětí; spory o dědictví s arcibiskupem ze Sens a královským radou Françoisem Chanteprimem ji nutí k psaní, aby si udržela společenské postavení
- Nevstupuje do kláštera ani se znovu nevdává (dva společensky uznávané způsoby života vdovy), ale věnuje se vědám, zejména filozofii
- Stojí pod ochranou osobností na královském dvoře: vévoda Jean de Berry, Ludvík I. Orleánský, ale také královna Isabela Bavorská
- Současně ji obdivují soudobí filozofové Jean Gerson a Eustache Deschamps.

Christine de Pizan se svým synem Jeanem de Castel (bedfordský mistr)

Kontroverze týkající se zobrazování žen:

- Od roku 1400: široce uznávaná spisovatelka; dostává zakázky na filozofická, politicko-morální a vojenská díla i dvorskou poezii
- Zapojuje se také do debaty o úloze žen, zejména v souvislosti s jejich pejorativním zobrazením v literárních dílech, jako je populární „Roman de la Rose“ od klerika Jeana de Meunga

= Rozpoutává tak literární „Querelle du Roman de la rose“ (spor o románu o růži) v němž rozebírá klerikem znetvořený obraz žen

Miniatura v pařížském rukopise Cité des Dames (počátek 15. století, Mistr Cité des Dames)

La Cité des dames (1405)

- Město dam, literární reakce na útoky v rámci sporu
- Na příkladu významných ženských postav z biblických i světských dějin poukazuje na neuznané schopnosti žen a rozvíjí obraz utopické společnosti, v níž mají ženy rovná práva

= Popisuje také, jak negativní výroky učenců o ženském pohlaví ovlivnily ženy

II. Vývoj feminismu

0. Předchůdci feminizmu

- V průběhu francouzské revoluce je poprvé veřejně diskutovaná nerovnost mezi ženami a muži
- Začátkem 19. stol.: (Bluestocking – modrá punčocha) označení vzdělané, intelektuální ženy, která zanedbává údajně „typicky“ ženské vlastnosti, jež jí připisuje společnost
- Termín vznikl v londýnském literárním kroužku ‘blue stocking society’ (založeném Elisabeth Montagu), který byl otevřen intelektuálům a aristokratům obou pohlaví

= Teprve koncem 19. století nabyl termín pejorativní význam

- Od poloviny 18. století se ve středních vrstvách vyvinula „polarizovaná genderová filozofie“, která ospravedlňovala oddělení mužské a ženské sféry a upírala ženám právo na sebeurčení

Jean-Jacques Rousseau: Émile (1762) Pojednání o výchově žen

„Vzdělání ženy by se mělo vždy vztahovat k jejímu manželovi. Těšit nás, být nám užitečná, usnadňovat a zpříjemňovat nám život: to jsou povinnosti ženy v každé době“

= Prvním cílem bylo dosažení stejného práva na vyšší vzdělání (univerzity) pro ženy (Mary Wollstonecraft)

1. Vlna feminizmu - sufražetky

= Hlavním cílem bylo dosažení volebního práva žen

- **Sufražetky**: anglický termín pro více či méně organizované aktivistky za práva žen ve Velké Británii a Spojených státech na počátku 20. století (termín byl poprvé použit v roce 1906)
- Boj vedly prostřednictvím pasivní rezistence, narušování oficiálních akcí a hladovek (Emmeline Pankhurst)
- Hnutí sufražetek podporovaly především ženy ze střední třídy

= S vypuknutím první světové války ztrácí ženské hnutí svou údernost

= Od roku 1918 je ženám ve většině států přiznáno volební právo (Anglie: od roku 1928 právo hlasovat a ucházet se o politické zastupitelství)

Demonstrace sufražetek v New Yorku (1912)

1b. „Othering“

- Proces definování sebe sama a svého sociálního obrazu prostřednictvím klasifikace nebo stereotypizace lidí s jinými charakteristikami jako „cizích“ (např. na základě pohlaví, náboženství, etnického původu) Cílem je odlišit se od „těch druhých“ jejich shazováním a zveličováním sebe sama

Existencialismus: Le Deuxième Sexe („Druhé pohlaví“) 1949

- Poprvé se kategorie pohlaví dostává do centra společenskovedního zkoumání a rozlišuje se mezi biologickým pohlavím a kulturní či sociální stopou pohlaví

Simone de Beauvoir (1908-1986)

II. Vývoj feminizmu

2. Vlna feminizmu – ‚esence‘ ženskosti

- Betty Friedan: **The feminine Mystique (1963)**
- 1957 byla požádána, aby provedla průzkum mezi svými bývalými spolužáky ze ženského Smith College u příležitosti jejich 15. výročí
- Výsledky, které odhalily, že mnohé z nich jsou nespokojené se svým životem žen v domácnosti
- Ty jí přiměly k empirickému výzkumu, v jehož rámci vedla rozhovory s ženami v domácnosti a studovala média a reklamu
- Pojem „ženská mystika“ vytvořila Friedan, aby popsala převládající společenský názor v USA (1950léta), že ženy naplňuje práce v domácnosti, manželství, sexuální život a děti

= mystifikaci ženství: ženy, které jsou skutečně ženské, by neměly pracovat, vzdělávat se nebo mít politický názor

- Pojem „ženská mystika“ vytvořila Friedan, aby popsala převládající společenský názor v USA (1950léta), že ženy naplňuje práce v domácnosti, manželství, sexuální život a děti

= „Ženská mystika“ přivedla velké množství bílých žen ze střední třídy k problematikám feminizmu

= Popis mechanismů marginalizace měl významný vliv na celou řadu politických aktivistů, myslitelů i obyčejných lidí

= Jedná se o jednu z nejlivnějších knih 20. století

Typicky sexistická americká reklama z 1950tých let Del Monte Company (1953)

NOW (National Organisation for Women)

3. Vlna

4. Vlna

Životní realita žen na západě v 1960tých letech:

- Kolem roku 1965 byly dívky, zejména z dělnických a venkovských rodin, nedostatečně zastoupeny na středních školách
- Na univerzitách studovalo výrazně více mužů než žen, akademické pracovnice a akademické učitelky téměř neexistovaly
- Ženy nebyly skoro vůbec zastoupeny v politice
- Pouze každá třetí žena byla zaměstnaná
- Muži mohli jako „hlava domácnosti“ samovolně rozhodovat
- Až do roku 1977: ženy potřebovaly svolení manžela, pokud chtěly pracovat (rozhodoval co s jejich mzdou) nebo si založit vlastní účet
- Znásilnění v manželství bylo chráněno konstruktem manželské povinnosti
- Potraty byly zakázány

Cíle druhé vlny:

- Legalizace potratů, sebeurčení ženské sexuality, antikoncepce
- Ženy diskutovaly o svých sexuálních zkušenostech v ženských centrech; zde byly „objeveny“ a zveřejněny problémové oblasti znásilnění, domácího násilí a sexuálního zneužívání
- Poprvé se řešily rozpory mezi placenou prací a neplacenou prací v rodině.

- **1990-2010:** Integrace osob jiné barvy pleti, reinterpretace hanlivé terminologie (např. cunt, bitch, whore) a souvisejícího chování

- Trans osoby jsou posuzovány podle biologického pohlaví

- **Od roku 2021:** Kritika sexistických mechanismů na internetu
- Začlenění intersekcionálních sexualit (tj. včetně transgenderu) do feministického diskurzu

Úkoly (8.10.)

- Četba textu: Mary Beard, *The public voice of women*, p. 3-45
 - kdo je Mary Beard? Čím se zabývá?
 - Proveďte textovou analýzu: O čem to je? Jak vypadá argumentační struktura? Co se vám líbí, co méně?
- Četba pramene – kontrastního textu: Vlastimil Vondruška, kap. Rovnoprávnost (*Breviář pozitivní anarchie*, 2016)
 - Kdo je Vlastimil Vondruška? Jakou pozici zastává?
 - Analyzujte jeho ‚argumentaci‘
- Najděte příklad argumentace proti změně genderového řádu (genderových rolí):
 - Jakým způsobem je prezentován veřejnosti? Kdo ho podporuje?
 - Kterého tématu se dotýká a proč (které mocenské vztahy z nim stojí)? Jak vypadá argumentace podporovatelů? připravte si k vlastnímu příkladu krátkou ústní prezentaci (3-5 min.)

Chcete takové ženy?
Plakát ke kantonálnímu
hlasování o volebním
právu žen v Basileji,
1920.

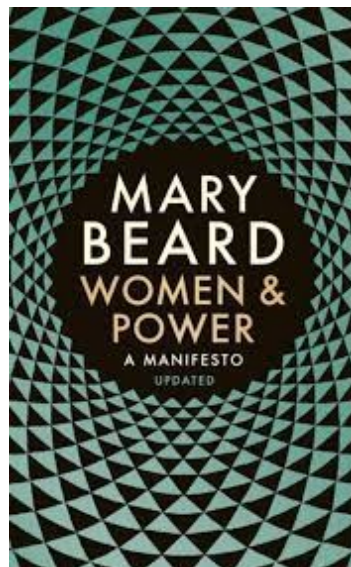

III. Četba textu: Mary Beard, The public voice of women, p. 3-45

Aneb: hlas ženy v politicko-právním diskurzu

Women and power (2017):

- zkoumá kulturní zakořenění vyloučení žen z mocenských struktur a to, jak se idiomy ze starověkého Řecka stále používají k normalizaci násilí založeného na pohlaví (zejména upírání veřejného hlasu ženám)
- Dodnes neexistují žádné modely nebo šablony pro ženy s mocí, které by nebyly koncipovány z mužské perspektivy

Mary Beard (*1955)

- Anglická historička starověku
- Od roku 2004: profesorka klasických věd na univerzitě v Cambridge
- K feminizmu se dostala prakticky; studovala na Newnham College (ženská kolej v Cambridge), kde se později stala první ženskou lektorkou

- Právo, mluvit o věcech veřejných náleží ve starověku mužům; utlumit ženské hlasy patří k normativním představám o tehdejší maskulinitě a genderu
- Žena, která se pokoušela o to samé, nebyla ženou
- Dnešní kultura politické debaty je pořád silně ovlivněná starověkými vzory (Marcus Tullius Cicero)
- Když ženy veřejně mluví, tak se jejich vystoupení omezují na ‚ženské otázky‘
- Rozdíl v tonalitě mezi mužským a ženským hlasem; moc slov
- Ženský hlas není konotován s autoritou, s expertízou
- Kontroverzní témata a odlišné názory vyjádřené ženou jsou častokrát interpretovány jako výraz její hlouposti
- **Starověké rétorické techniky se přibližují technikám ženského svádění**

Hlavní výzkumné zájmy:

Dějiny a kultura starověku, zejména sociální dějiny, náboženství, sexualita a gender, dějiny umění a literatury a dějiny recepce a vědy v 19. a 20. století, zvláštní zájem o Pompeje

Nejznámější publikace:

- SPQR: A History of Ancient Rome (2015)
- Pompeii: The Life of a Roman Town (2008)

- **Četba textu: Vlastimil Vondruška, kap. Rovnoprávnost (Breviář pozitivní anarchie, 2016)**

„Podle Vondrušky by se historik měl místo „ideologií“ přidržovat prostých a objektivních „faktů“. Jinými slovy odmítá teorii a interpretaci a rád by představoval jen nezvratná zjištění. Jenže i on interpretuje a jeho výklad je pevně ideologicky ukotven, jen to nepřiznává: jeho výpovědi vězí v pragmatismu a víře v selský rozum, historickém materialismu a představách o cyklickém a fázovém vývoji kultur, lidovém antiklerikalismu, sexismu a aplikaci přírodní logiky na dějiny. Těžištěm jeho výpovědi je pak nostalgie. Věci už nejsou, co bývaly, prý se zhoršují: politika zjalověla; Evropa ztratila vitalitu“

(recenze: **Rozhněvaný bílý dějepisec**
Vlastimil Vondruška jako zručný řemeslník a populista
Vojtěch BAŽANT, Martin ŠORM, ĎaS),

Vlastimil Vondruška (*1955)

- historik, etnograf, publicista a spisovatel, autor především historických detektivních příběhů
- Jeho knihy patří k nejvíce půjčovaným titulům v českých veřejných knihovnách

- poměrně často **se vyjadřuje na besedách se čtenáři** a v novinách a časopisech k aktuálnímu politickému dění, své názory zasazuje do historického kontextu
- **Adoruje středověk**
- Podle něj je **naše současnost prakticky totožná s pádem starověkého Říma**
- **Zdůrazňuje význam Habsburské monarchie pro stabilitu ve střední Evropě**
- **Představa o cyklickém a fázovém vývoji kultur (Oswald Spengler)**
- Aplikace ‚přírodní logiky‘ (tj. právo silnějšího) na dějiny
- Kritizuje Evropskou unií, podporoval prezidenta Zemana, šířil nenávist k islámskému světu

Esejistická a historická tvorba:

- Průvodce českou historií (4 svazky: Město, Vesnice, Církev, Řemesla a výroba)
- Breviář pozitivní anarchie (2016)
- Epištoly o elitách a lidu (2018)
- O svobodě myšlení (2021)

Nejnovější romány:

- *Kronika zániku Evropy*, MOBA, Brno 2019, román popisující postupný úpadek evropské civilizace. První část s názvem *Jak to celé začalo* se odehrává v letech 1984 – 2019 a druhá část *Jak by to mohlo skončit* je literární vizí vývoje společnosti po roce 2020 (sociální a hospodářský rozvrat, válečné konflikty)

Úkoly (8.10.)

- Četba textu: Mary Beard, *The public voice of women*, p. 3-45
 - kdo je Mary Beard? Čím se zabývá?
 - Proveďte textovou analýzu: O čem to je? Jak vypadá argumentační struktura? Co se vám líbí, co méně?
- Četba pramene – kontrastního textu: Vlastimil Vondruška, kap. *Rovnoprávnost (Breviář pozitivní anarchie, 2016)*
 - Kdo je Vlastimil Vondruška? Jakou pozici zastává?
 - Analyzujte jeho ‚argumentaci‘
- Najděte příklad argumentace proti změně genderového řádu (genderových rolí):
 - Jakým způsobem je prezentován veřejnosti? Kdo ho podporuje?
 - Kterého tématu se dotýká a proč (které mocenské vztahy z nim stojí)? Jak vypadá argumentace podporovatelů? připravte si k vlastnímu příkladu krátkou ústní prezentaci (3-5 min.)

Chcete takové ženy?
Plakát ke kantonálnímu
hlasování o volebním
právu žen v Basileji,
1920.

Úkoly (15.10.)

- **Četba textu: Concepts of Masculinity and Masculinity Studies, S. 11-38**
 - Proved'te textový rozbor: kdo je autor?
 - Mezi jakými maskulinitami rozlišuje, jak vznikly?
 - Jak vypadá argumentační struktura? Co se vám líbí, co méně?
- **Najděte příklad pro jeden ze čtyř typů maskulinity (hegemoniální, marginalizovaná, komplikovitá, podřízená)**
 - Historický nebo současný: jak je prezentován (negativně/pozitivně?, žádoucí/nežádoucí? hierarchický?)
 - Připravte si krátkou ústní prezentaci (3-5 min.)
- **Četba pramene: Petrus Abaelard (1076 – 1142), Historia Calamitatum**
 - Kdo je Petrus Abaelard? Co je ‚Historia Calamitatum‘? O čem pojednávají úryvky?
 - Pokuste se číst pramen skrze optiku genderu, Proved'te kritiku pramene

Chcete takové muže?
Vize maskulinity podle
Vladimíra Putina (2019)

